

УДК 343.58

Кирило Олександрович ЧЕРЕВКО,

кандидат юридичних наук, доцент

(Харківський національний університет внутрішніх справ)

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ІНСТИТУТУ ЗАХИСТУ ТВАРИН ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ (ПОРІВНЯЛЬНИЙ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ)

Поставника проблеми. Ставлення людини до тваринного світу повною мірою показує її моральні якості, а культура поводження людей із меншими братами є загальнодержавним показником розвитку суспільства. Практика щодо захисту тварин та тваринного світу від жорстокого поводження в теперішній час є дуже невітійною, незважаючи на те, що в багатьох країнах введено суворі заходи відповідальності за жорстоке поводження з тваринами. У більшості країн світу зараз ухвалено законодавство щодо захисту тварин від жорстокого поводження. Є правила, як слід поводитися з домашніми, сільськогосподарськими, лабораторними тваринами, тощо. За порушення цих правил та законів загрожує серйозне покарання: штрафи чи позбавлення волі. В даний час кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами (як самостійний вид кримінального правопорушення) передбачена в законодавствах багатьох країн, а саме таких як: Швеція, Швейцарія, Данія, Австрія, Нідерланди, Великобританія, Мексика, Іспанія, Франція, Італія, Німеччина, Польща, Індія, Малайзія, США, Канада, Бразилія, Колумбія, Перу, Чилі, Уругвай, Танзанія, Кенія, Туреччина, Румунія, Тайланд, Філіппіни, Австралія, Україна, Венесуела, Аргентина, Нігер, Нігерія, Південно-Африканська республіка, Пакистан, Китай, Індонезія. Однак в деяких країнах взагалі немає жодного покарання за жорстоке поводження з тваринами, наприклад Ісламська республіка Іран або Азербайджан.

Мета статті всебічне, достовірне вивчення відмінності сучасного стану законодавства зарубіжних країн щодо жорстокого поводження з тваринами, а також одержання корисних для кримінального права України результатів задля впровадження у законодавство України.

Виклад основного матеріалу. У більшості країн світу діє розгалужене законодавство щодо захисту тварин від жорстокого поводження. Численними є правила, як слід поводитися з домашніми, сільськогосподарськими,

цирковими, експериментальними тваринами тощо. За порушення законів загрожує серйозне покарання, види та суворість якого варіюють від штрафів до позбавлення волі на певний строк.

Сполучені Штати Америки. Єдиний Федеральний закон щодо жорстокого поводження з тваринами у США був прийнятий у 2016 р.¹. Окремо у кожному штаті є закони, що регулюють деякі аспекти практичного догляду за тваринами, а саме закони про допустимі строки утримання тварин в умовах ізоляції, транспортних засобах, при транскордонних перевезеннях, а також строки утримання перед здійсненням присиплення (буквально – евтаназією – спричинення смерті тварині на прохання господаря). Ці закони не дають права тваринам, але забезпечують певний правовий захист у форматі дотримання вимог суспільної моралі та людськості і поваги у взаєминах з природою. Метою цих законів є запобігання насильству з боку людей у будь-якій формі, а також захист тварин від поганого поводження та жорстокого поводження шляхом застосування покарання за такі дії.

Зауважимо, що більшість законів штатів про унормування поводження з тваринами, запобігання та реагування на випадки жорстокого поводження з ними, розроблені в контексті захисту суспільної моралі, тобто тварин як таких, а саме цієї вельми чутливої сфери суспільних відносин, моралі; особливе становлення, ненасильницьке поводження з тваринами розглядається як спосіб зміцнення гуманістичних засад суспільного розвитку.

Наразі у законодавстві 41 штату та в окрузі Колумбія передбачена кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами як за тяжкий злочин. Як правило, виділяється 4 базові категорії злочинних дій по відношенню до тварин: 1) злочинна недбалість щодо тварин; 2) катування і умисне жорстоке поводження; 3) жорстоке поводження з тваринами, вчинене групою осіб; 4) насильство сексуального характеру над тваринами. У більшості штатів за жорстоке поводження з тваринами в залежності від категорії цього злочину передбачене покарання у виді штрафу, розміром від 400 до 150000 дол. США та/або тюремне ув'язнення від 18 днів до 10 років, психічне лікування. Найпоширенішими кваліфікуючими ознаками є: особлива жорстокість у поводженні (спричинення мучення тварини), публічне знущання, катуванням; невиконання власником (господарем) тварини своїх обов'язків до догляду за твариною, вчинення акту жорстокого поводження з метою залякування інших осіб, залишення на вулиці (викидання); систематичні побої, спричинення каліцтва або позбавлення життя прирученої тварини.

Федеративна Республіка Німеччина. У 2002 р. до Конституції Німеччини були внесені зміни, які включили захист тварин як окремий юридичний обов'язок держави (ст. 20а)². Хоча це конкретно не зазначено в

¹ Єдиний Федеральний закон США щодо жорстокого поводження з тваринами US Public Law 89-544 (AWA-1966). URL : https://aldf.org/article/laws-that-protect-animals/?gclid=Cj0KCQjw480aBhDWARIsAMd966DAUIHy_EFv84SknFyKYvW5UsWexw8TpMza1FdM33GZEITLK-ZlrswArPBEALw_wcB.

² Конституція Федеративної Республіки Німеччина. URL : http://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_20a.html.

самій конституції, Конституція була змінена таким чином, щоб врахувати почуття тварин.

Принципи ст. 1 Закону Німеччини «Про захист тварин» (TierSchG: опубліковано 18.05.2006 р.)¹ полягають у захисті життя та благополуччя тварин, відповідальності людей за тварин як «побратимів». Констатується, що жодна людина не має права завдавати тварині болю, страждань або шкоди без «розумної причини». Термін «тварина» в Законі не визначений. Деякі окремі положення Закону містять посилання на конкретні групи тварин, такі як хребетні, теплокровні тварини та риби, тоді як інші також включають холонокровних тварин, амфібій, рептилії та головоногих молюсків. Це свідчить про загальний, базовий підхід до тварин, як живих істот, здатних відчувати біль і страждання.

Ст. 3 вказаного вище Закону перераховує діяння, які становлять жорстоке поводження з тваринами. Зокрема, забороняється: домагатися від тварин виконання дій, які перевищують їхні можливості; домагатися виконання дій від тварини, яка проходить лікування, якщо такі дії здатні зашкодити її здоров'ю; дресирування тварин або використання тварин у спортивних змаганнях у спосіб, що завдає значного болю, страждань або тілесних ушкоджень; продаж або придбання немічної, хворої, абортованої або старої тварини, для якої подальше життя пов'язане з нестерпним болем або стражданням; відмова від домашньої тварини; використання тварини для зйомок, виставок, реклами чи подібного заходу, якщо це пов'язано з болем, стражданням або шкодою для тварини; давати тварині їжу, яка завдає значного болю, страждань або пошкоджень (наприклад, бите скло); використання пристрою, який суттєво обмежує належну поведінку тварини, зокрема рух тварини, або змушує тварину рухатися через прямий вплив електричного струму, чим спричиняє значний біль, страждання чи пошкодження тварини, а також використання тварини для власних статевих актів або навчання чи надання їх для статевих актів третім особам і, таким чином, примушування їх до поведінки, яка суперечить їх виду.

Ст. 4 Закону Німеччини «Про захист тварин» зазначає, що хребетну тварину можна вбити лише шляхом ефективного знеболення (анестезії) у стані непомітності та нечутливості або іншим чином, наскільки це можливо, лише з уникненням болю. Порушення заборони ст. 17 Закону про захист тварин (TierSchG), що стосується жорстокого чи тривалого заподіяння болю чи страждань хребетним, є кримінальним правопорушенням, яке карається позбавленням волі на строк до трьох років або штрафами до 5000 до 25000 євро. Практикуються також заходи конфіскації тварин та заборони на її заведення (придбання) у майбутньому (статті 19 і 20).

Французька Республіка. У Франції базовим у сфері захисту тварин від жорстокого поводження є Закон «Про небезпечних та бродячих тварин і захист тварин» № 99-5 від 06.01.1999 р.². Основні положення цього закону

¹ Закон Федеративної Республіки Німеччина «Про захист тварин». (TierSchG). URL : <https://www.gesetze-im-internet.de/tierschg/BJNR012770972.html>.

² Закон Республіки Франція «Про небезпечних та бродячих тварин та захисту тварин». URL :

передбачають виділення породи собак, які можуть становити небезпеку, зокрема службові та сторожеві. Їх не мають права утримувати неповнолітні, неосудні особи, особи, які мають судимість або звільнені від відбування покарання з випробуванням, а також особи, у яких анульована ліцензія на утримання (володіння) тварини. Відповідно до закону під домашніми тваринами розуміється будь-яка тварина, яка утримується або призначена для утримання людиною для прикрашання її дозвілля. Кримінальний кодекс Республіки Франція¹ передбачає, що факт жорстокого відношення або такого, що має сексуальний характер, або прояви насильства по відношенню до домашньої, прирученої тварини чи тварини, яка утримується в неволі, публічно або не публічно, карається позбавленням волі строком на два роки або штрафом у розмірі 30000 євро.

У разі засудження власника тварини або якщо власник невідомий, суд виносить рішення про долю тварини, незалежно від того, чи вона була задіяна в судовому процесі. Суд має право винести рішення про конфіскацію тварини та передбачити її передачу до відомого громадського чи зареєстрованого фонду, або асоціацію із захисту прав тварин, які можуть визначати її подальшу долю на власний розсуд. Щодо фізичних осіб, винних у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених цією статтею, застосовуються також додаткові заходи покарання у вигляді остаточної чи тимчасової заборони на утримання тварини строком на п'ять і більше років, ведення професійної чи соціальної діяльності, якщо доходи, отримані від цієї діяльності, використовувалися для підготовки або вчинення аналізованого правопорушення. Положення цієї статті не застосовуються до боїв биків (бугаїв), у разі, якщо йдеться про безперервну місцеву традицію. Вони також не застосовуються до півнячих боїв у регіонах, де існує відповідна безперервна традиція.

Італійська Республіка. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами передбачена ст. 544-ter Кримінального кодексу Італії². Під жорстоким поводженням за законодавством Італійської Республіки розуміється завдання травми, застосування тортур, введення заборонених лікарських препаратів або таких препаратів, які можуть завдати шкоди здоров'ю тварини, а також використання її для непосильної роботи. Таке кримінальне правопорушення карається позбавленням волі на строк від 3 до 18 місяців або штрафом у розмірі від 5000 до 30000 євро.

Ст. 544-ter також містить кваліфікований склад (покарання збільшується вдвічі) за ознакою настання смерті тварини внаслідок перерахованих дій. У наступних варіативах ст. 544 з подальшим позначенням передбачена заборона на організацію різних шоу чи вистав, пов'язаних з тортурами та муками тварин, а також заборону організації боїв між

<https://drive.google.com/file/d/1cX4-ZrLkeouwfJox9I85M6083Ggs44j/view>.

¹ Кримінальний кодекс Республіки Франція. URL : <https://drive.google.com/file/d/1zfmkgXBA6CCnz1tEXBnQOmk9qzMT1vvh/view>.

² Кримінальний кодекс Італійської Республіки. URL : <http://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-penale>.

тваринами. При цьому кримінально протиправним вважається не лише безпосередня організація перелічених заходів, а й сприяння такій організації як самостійний склад кримінального правопорушення. Кваліфікованим складом є організація вистав (шоу) тварин, пов'язаних зі здійсненням незаконних азартних ігор, або отримання прибутку як для себе, так і інших осіб, або якщо це спричинило смерть тварини. Покарання ж за простий склад, що міститься у ст. 544-4, включає позбавлення волі на строк від 4 місяців до 2 років і штраф у розмірі від 3000 до 15000 євро. Більш жорстка санкція передбачена за організацію та сприяння проведенню боїв між тваринами, тобто таких несанкціонованих змагань, які можуть поставити під загрозу фізичну цілісність тварини. Покарання за таке кримінальне правопорушення передбачає позбавлення волі на строк від 1 до 3 років та штраф у розмірі від 50000 до 160000 євро.

Обтяжуючими обставинами можуть бути вчинення діяння за участю неповнолітніх чи озброєних осіб, використання відеопродукції чи інших матеріалів, що містять сцени боїв тварин, і навіть зйомка чи ведення запису таких боїв чи змагань. У таких випадках покарання збільшується від 1/3 до 1/2. Крім того, у ст. 544-5 передбачено санкцію у вигляді позбавлення волі від 3 місяців до 2 років та штрафу у розмірі від 5000 до 30000 євро та за підготовку тварин до участі у боях або інших заборонених змаганнях. Таке ж покарання застосовуватиметься і до власників тварин, які свідомо знали про участь їх тварин у боях та змаганнях. Це ж покарання чекає на будь-яку людину, яка організувала або зробила ставки на такі бої і змагання (навіть якщо вона на них і не була присутня).

Встановлена обов'язкова конфіскація тварини за кримінальні правопорушення, передбачені ст. 544-ter (жорстоке поводження з тваринами), 544-4 (шоу або вистави тварин), 544-5 (бої між тваринами). Винятком із цього правила є випадки, коли тварина належить людині, яка брала участь у скоєнні кримінального правопорушення. Додатковим покаранням є також зупинення права займатися розведенням, торгівлею та перевезенням тварин.

Аналіз КК Італії дозволяє дійти висновку, що законодавство цієї країни оперує бінарним підходом щодо захисту тварин: з одного боку – в контексті захисту моралі, з іншого – в контексті захисту власності, розглядаючи тварин як предмет права власності. Так, наприклад, Розділ II Книги XIII книги «Кримінальні правопорушення проти власності» містить ст. 638, яка передбачає відповідальність за вбивство або заподіяння каліцтв тваринам, що належать іншим людям. Якщо особа без необхідності вбиває або іншим чином погіршує стан чужої тварини, вона підлягає покаранню (за винятком випадків, коли діяння є більш тяжким злочином) у виді позбавлення волі строком до 1 року або штрафом у розмірі до 300 євро. Більше жорсткій відповідальності (від 6 місяців до 4 років позбавлення волі) підлягають особи, які вчинили таке кримінальне правопорушення щодо трьох або більше голів великої рогатої худоби або коней. При цьому норма містить у собі

виняток: діяння не буде кримінально протиправним, якщо воно скоєно щодо птахів, які потрапили в чуже володіння та завдали шкоди.

Республіка Польща. Парламент Республіки Польща пішов узвичаєним для країн романо-германської правової сім'ї шляхом та прийняв 1997 р. базовий Закон «Про захист тварин»¹, яким визначив засади забезпечення тварин від жорстокого поводження. Закон застосовується до всіх хребетних. Однак відмінним є те, що ключовою засадою такого стибу є визнання здатності тварин страждати. Відповідно до ст. 1 Закону «Про захист тварин» тварина як жива істота, що здатна страждати, не є річчю. В цьому є принципова відмінність від законодавства низки інших країн континентальної Європи.

Ба більше: відповідно до ст. 4 Закону «Про захист тварин» визнається, що тварини можуть страждати як фізично, так і психічно. Визнання здатності тварин страждати є відправною точкою законодавства про захист тварин у Польщі. Також цим законом забороняється хутова промисловості; обмеження ритуального забою тварин; заборона використання тварин у цирках; заборона тримати тварин на прив'язі цілодобово, заборона використання важких ланцюгів та строгих ошейників; посилений контроль діяльності притулків для тварин; дотації на позитивне утримання тварин, що працювали (наприклад службових собак).

Неналежне утримання тварин та жорстоке з ними поводження закономірно передбачене Кримінальним кодексом Польщі² як злочин, що карається обмеженням волі, штрафом до 1000 злотих або доганою. Такі ж санкції застосовуються за недотримання загальних правил утримання тварини, що спричинило загрозу життю чи здоров'ю людей; цькування або залякування тварини, що ставить під загрозу її безпеку – карається обмеженням волі, штрафом до 1000 злотих або доганою. За відпущення собаки з повідку в лісі, якщо це не мисливський собака під час полювання, загрожує штраф або догана.

До жорстоких методів поводження з твариною польським законодавством віднесена діяльність людини, що призводить до патологічних змін в організмі тварини (соматичних і психологічних), особливо у вигляді наслідків від сильного болю, дія голодом, спрагою або електричним струмом. Забороняється навмисне каліцтво, зокрема шляхом спалювання або заморожування, а також косметичні зміни, в тому числі обрізання вух і купірування хвоста собакам; використання хворих або надто молодих або старих тварин у справі репродукції; побиття тварин; надмірне навантаження на тварину; транспортування таким чином, що викликає непотрібні страждання та стрес; утримання в неприродній позі, що заподіює непотрібний біль; утримання тварин в неналежних умовах; зоофілія, перебування домашньої тварини чи сільськогосподарських тварин у

¹ Ustawa o ochronie zwierząt. URL : <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19971110724>.

² Кримінальний кодекс Республіки Польща. URL : <https://web.archive.org/web/20191023203736/http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf>.

несприятливих погодних умовах, що загрожують здоров'ю чи життю, а також утримання тварини без достатньої їжі чи води; організація боїв між тваринами. Описані дії караються штрафом або позбавленням волі на строк до двох років, збільшеним до трьох років у випадках особливої жорстокості, та з конфіскацією тварини, якщо порушник є власником. Суд також може заборонити порушнику володіти тваринами від одного до десяти років, заборонити працювати з тваринами та присудити штраф від 25 до 2500 злотих на користь захисту тварин (наприклад, на користь Товариства запобігання жорстокому поводженню з тваринами в Республіці Польща). Органи влади уповноважені негайно вилучати тварин для яких існує загроза життю з боку власників.

Латвійська Республіка. У Латвії існує досить розлога законодавча база у сфері захисту тварин, зокрема кішок та собак. Основним нормативно-правовим актом є Закон Латвії «Про захист тварин» від 09.12.1999 р¹. Також було прийнято та діє безліч допоміжних нормативних актів, які забезпечили виконання основного закону – це правила Кабінету Міністрів у галузі утримання та охорони тварин (сільськогосподарські, домашні, безпритульні, дикі тварини, тварини для дослідження, тварини для цирку, продажу, перевезення тощо). На даний момент галузь права у сфері утримання та захисту тварин чітко регулюється чинними законами та у разі їх порушення для винної особи визначено як адміністративну, так і кримінальну відповідальність. На власника покладається встановлений законом обов'язок забезпечувати:

- повноцінне харчування тварині не рідше одного разу на день;
- вільний постійний доступ тварині до свіжої води;
- собакам, старшим за три місяці, – щонайменше 30 хвилинну прогулянку не рідше ніж 2 рази на добу. Інтервал між прогулянками не повинен бути меншим за 10 годин;
- повноцінне харчування не рідше одного разу на день;
- собак, які не досягли 10-місячного віку, заборонено тримати прив'язаними;
- використовувати для розмноження хворих домашніх тварин, тварин із вродженими патологіями, а також фізіологічно та генетично несумісних тварин;
- використовувати для розмноження свійських тварин, якщо це загрожує здоров'ю цієї тварини;
- розмішувати для проживання свійських тварин на балконі чи лоджії;
- утримувати свійських тварин в антисанітарних умовах;
- використовувати засоби для позначення свійської тварини, які шкодять здоров'ю;
- створювати антисанітарні умови при утриманні свійських тварин.

¹ Закон Латвії «Про захист тварин». URL : https://drive.google.com/file/d/1NqW4zj35T_zalVwkd0BAxPWrlV_P_tCD/view.

Якщо домашня тварина напала на людину або є підозри щодо захворювання домашньої тварини на сказ, власник тварини не має права самовільно знищувати тварину, а зобов'язаний ізолювати тварину, повідомити ветеринарну службу та діяти відповідно до її вказівок. Порушення цього правила й самовільне позбавлення життя тварини поза обстановкою крайньої необхідності вважається кримінально протиправним.

Так, відповідно до ст. 230 Кримінального закону Латвії¹ за жорстоке поводження з тваринами, які внаслідок цього загинули або отримали каліцтво, або за катування тварини передбачається покарання у виді позбавлення волі на строк до 3 років або арешт, примусові роботи чи штрафу до 80 мінімальних місячних заробітних плат, з позбавленням прав утримувати тварин строком до 5 років, з конфіскацією майна. Відповідно до ст. 230-1 Кримінального закону Латвії за порушення правил у сфері утримання тварин, якщо внаслідок цього потерпілому (людині) заподіяно легке або середньої тяжкості тілесне ушкодження, що карається позбавлення волі на строк до 1 року або арештом, примусовими роботами або штрафом до 20 мінімальних місячних заробітних плат. Якщо внаслідок такого порушення потерпілому завдано тяжке тілесне ушкодження або спричинено смерть – це карається позбавлення волі на строк до 4 років або примусовими роботами, штрафом до 60 мінімальних місячних заробітних плат.

Отже, відмічаємо високий ступінь каузальності латвійського законодавства, зокрема в частині поводження із собаками й кішками, що властиво в більшій мірі для країн англосаксонської правової сім'ї. Цікавим є те, що окремо криміналізована суспільно небезпечна бездіяльність щодо неналежного догляду за твариною, що потягнуло спричинення іншій людині тілесних ушкоджень. Відношення до тварин як джерела підвищеної небезпеки втілилось, таким чином, у варіативності кримінально караних діянь. Так само широкою альтернативою характеризуються й покарання. Як видається, це є одним з проявів глобалізації у сфері права й конвергенції правових систем, що в тому числі очікує і на нашу країну.

Республіка Болгарія. Єдиний закон «Про захист тварин» був прийнятий парламентом Болгарії у 2008 році². Основні положення цього закону, які, з огляду на оціночний характер та бланкетність диспозицій правових норм про жорстоке поводження з тваринами, можуть бути зведені до такого: заборона проявів жорстокості до тварин, а саме – будь-яка дія або бездіяльність, яка завдає тривалого або повторного страждання тварини, шкоду його здоров'ю, стрес, підвищення агресивності тварин шляхом селекції або навчання агресивності по відношенню до інших тварин або людей, використання строгих і електричних ошейників, електричних погонялок, хімічних, або травмуючи засобів, технічних приладів, допоміжних засобів, ціль яких – вплив на поведінку тварини, що причиняє їй сильний страх або біль, використання тварин для кінозйомок, фотозйомок, реклами та

¹ Кримінальний закон Латвійської Республіки. URL : <https://likumi.lv/ta/en/en/id/88966-the-criminal-lawThe>.

² Єдиний закон Болгарії «Про захист тварин». URL : <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2135579104>.

виставок, методи примусу тварин, які викликають у них біль, страждання, травми або стрес, цілеспрямований вплив на тварин температурним або іншим негативним атмосферним фактором, нестачею повітря або обмеженням вільного переміщення, залишення тварин на вулиці; використання живих тварин для годування (тобто як корму) інших тварин, відпускання на волю тварин, які виростили у домашніх умовах, попередньо не підготувавши їх до цього, сексуальне насильство щодо тварин. За подібні дії передбачена адміністративна відповідальність та стягнення у виді штрафу.

Ісландія. В Ісландії так само як і в більшості країн діє закон «Про захист прав тварин»¹ № 55, прийнятий, щоправда, дещо пізніше, ніж будь-де у державах Європи, у 2013 р. Він досить детально регламентує порядок поводження з різними видами тварин, а кримінальне законодавство не вирізняється каузальністю; використовується найбільш загальний бланкетний метод конструювання диспозиції кримінально-правової норми про заборону жорстокого поводження з тваринами.

Так, ст. 22 Закон Ісландії «Про захист прав тварин» передбачає обов'язкову реєстрацію (маркування або чіп) усіх домашніх тварин, в тому числі худоби. Відповідно до ст. 24, якщо тварини тікають або губляться, їх господарі повинні негайно вжити заходів, щоб упіймати їх. Відповідний муніципалітет зобов'язаний взяти під опіку таких тварин, прочитати їх ідентифікаційні маркування та негайно вжити заходів, щоб зв'язатися з їхнім власником. Місцева влада може вимагати від господаря оплати будь-яких понесених витрат відповідно до чинного тарифу.

Якщо ж господар не може забрати тварину протягом тижня після отримання повідомлення про її вилов або якщо господар не був визначений протягом двох тижнів, муніципалітет може розглядати тварину як напівдику та розпоряджатися нею відповідним чином. Муніципалітет вважається господарем будь-якої тварини, яку він узяв під свою опіку зі всіма юридичними наслідками для службових осіб, в тому числі й в контексті забезпечення належного догляду за твариною. Після закінчення 48 годин з моменту вилову муніципалітет може віддати тварину новому власнику, продати її для відшкодування понесених витрат або віддати розпорядження про присипання тварини без обов'язку компенсації витрат.

Ст. 39 закону встановлює можливість тимчасової заборони на утримання тварин у тих випадках, коли Управління з продовольства та ветеринарії Ісландії вважає це необхідним для припинення або запобігання жорстокому поводженню з тваринами. Цей орган уповноважений без попереднього повідомлення призупинити дозвіл господаря на утримання або догляд за тваринами, поки не будуть застосовані засоби захисту або не буде винесено рішення суду.

У ст. 45 цього ж закону передбачена кримінальна відповідальність та покарання у виді штрафу або ув'язнення за поводження з тваринами, які

¹ Закон Ісландії «Про захист прав тварин». URL : <https://www.government.is/Publications/Legislation/Lex/?newsid=d7fda640-68d4-11e8-9429-005056bc4d74>.

використовуються для змагань, вистав або інших цілях, що є шкідливим або викликає непотрібний страх; невиконання зобов'язань щодо забезпечення тварин відповідними умовами життя, як це передбачено або у адміністративних положеннях, виданих відповідно до неї. У разі значного або повторного порушення, правопорушник має бути позбавлений волі на строк до двох років, якщо тільки злочин не вважається досить серйозним, щоб бути підставою для покарання відповідно до ст. 174 Загального кримінального кодексу Ісландії¹.

Китайська Народна Республіка. У законодавстві Китайської Народної Республіки чітко не визначене поняття жорстокого поводження з тваринами. Основи законодавства про добробут тварин і «Закон про захист тварин» Китайської Народної Республіки, було розроблено у вересні 2009 року, але так і не було прийнято. Основним законодавчим актом щодо тварин є Закон Китайської Народної Республіки «Про тваринництво», який поширюється лише на худобу та птицю. Цей закон фокусується на захисті генетичних ресурсів, а не на захисті окремих тварин.

Також існують урядові «Правила поводження з лабораторними тваринами», ст. 29 яких передбачає, що доброзичливість до тварин означає вжиття ефективних заходів для уникнення непотрібної шкоди, голоду, дискомфорту, страху, тортур, хвороб або болю під час процесу вирощування та використання лабораторних тварин; дозволити тваринам вести природну поведінку, мати хороше управління та догляд, мати чисте та комфортне середовище проживання, а також мати достатню та здорову їжу і воду; уникнення або зменшення болю і страждань. Це стосується тільки лабораторних тварин. Також у Законі йдеться про захист дикої природи. Муніципальні органи влади вводять механізми страхування для покриття збитків у конфліктах дикої природи та людини у співпраці з комерційними структурами. Центральний уряд надає субсидії на збитки, щоб ще більше послабити напруженість між дикими тваринами та людьми.

Тож у Китаї немає загальнонаціональних законів, які б забороняли погане поводження з тваринами. Відтак і кримінальна відповідальність за аналізовану категорію діянь не передбачена. Про певні, не забезпечені кримінально-правовим примусом, гарантії доброзичливого ставлення до тварин передбачаються тільки щодо сільськогосподарських тварин і тварин, що використовуються у дослідних цілях. Аналогічна ситуація спостерігається й в Ісламській республіці Іран, де взагалі немає жодного нормативно-правового акту, що регламентував би правила поводження з тваринами.

Таким чином, законодавство зарубіжних країн є вельми строкатим, неоднорідним і різниться у підходах до захисту тварин від жорстокого з ними поводження. Найбільш розвиненими виявляється законодавство країн-членів ЄС. Відмічається широке застосування каузального підходу при конструюванні кримінально-правових норм, що частково знижує рівень їх бланкетності та спрощує застосування. Водночас у всіх зазначених

¹Загальний кримінальний кодекс Ісландії. URL : <https://www.althingi.is/lagas/nuna/1940019.html>.

зарубіжних країнах категорія «жорстоке поводження» залишається відкритою для тлумачення, відсилає для з'ясування духу закону до базових нормативно-правових актів у сфері захисту тварин. Такий же підхід властивий і українському кримінальному законодавству, зокрема й в частині змін і доповнень до ст. 299 КК України у напрямі деталізації окремих проявів жорстокого поводження з тваринами. І ця генеза триватиме й надалі.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2022

Kyrylo O. CHEREVKO,

Ph.D. in Law

*(Kharkiv National University of Internal Affairs,
Kharkov, Ukraine)*

FOREIGN EXPERIENCE OF ANIMAL PROTECTION INSTITUTE AGAINST CRUELTY (COMPARATIVE CRIMINAL LEGAL ANALYSIS)

The article discusses the main countries where there is a national legislation on cruelty to animals. The main structures in the criminal codes and administrative codes on responsibility for such criminal offenses are considered. Conclusions are drawn on the optimization of Ukrainian legislation on this topic. The legislation of foreign countries is very colorful, heterogeneous and differs in approaches to protecting animals from cruel treatment. The legislation of EU member states is the most developed. Wide use of the causal approach in the construction of criminal law norms is noted, which partially reduces the level of their blanketness and simplifies their application. At the same time, in all the mentioned foreign countries, the category of "cruel treatment" remains open to interpretation, referring to the basic normative legal acts in the field of animal protection to clarify the spirit of the law. The same approach is characteristic of Ukrainian criminal legislation, in particular, in terms of changes and additions to Art. 299 of the Criminal Code of Ukraine in the direction of detailing individual manifestations of cruelty to animals. And this genesis will continue in the future

Key words: *animals, wildlife, cruelty, treatment.*